

ÖZET

Geleneksel Türk Halk müziğinde Trabzon yöresi, ayrıcalıklı ve önemli bir konumdadır. Şehir müziği ve köy halk müziği olmak üzere ikiye ayrılır ve her iki kategori de günümüze değin varlığını sürdürmektedir.

Son yıllarda, başta Trabzon yöresi olmak üzere, Doğu Karadeniz Bölgesindeki yaygın adıyla 'Kolbastı Müziği/Oyunu'nun modern dans figürleriyle bezenerek Türkiye genelinde popülerleşmesi, hatta dünyaya yayılmasına ön ayak olunması dikkat çekicidir. Günümüz eğlence kültürünün vazgeçilmezi olmuş olan bu oyun, yörede 'Hop-tek' veya 'Foroz kesmesi' adlarıyla bilinmektedir.

Geçmişle geleceği birleştirici özelliği olan bu müzikli oyunun, bilimsel anlamda incelenmesinin gerekliliği yörenin kültürel yapısının korunması, gelişmesi ve sürekliliği açısından önem arz etmektedir.

TRABZON AREA FOLK MUSIC AND KOLBASTI

Traditional Turkish folk music in Trabzon region, is privileged and important position. Folk music in Trabzon is divided into two categories, as city folk music and village folk music, and both continue in existence until today.

In recent years, primarily in Trabzon region, Eastern Black Sea Region with the common name 'Kolbastı Music / Play's be decorated with figures of modern dance in Turkey become popular, even into the world of spread of the front foot is striking. Our days have been indispensable entertainment culture of this game, in the region 'Hop-tek' or 'draft interrupt names are known.

Unifying feature of the past and the future of this musical game, scientific review of the requirement to preserve the area's cultural structure, in terms of development and continuity is important.

Anahtar Kelimeler : Geleneksel Türk Halk Müziği, Trabzon Yöresi, Kolbastı Oyunu, Kolbastı müziği

Key Words : Traditional Turkish Folk Music, Trabzon Area, Kolbastı Play, Kolbastı music

Doğu Karadeniz Bölgesinin en önemli ticaret, turizm ve liman kenti olan Trabzon, Asya'dan Avrupa'ya uzanan tarihi ipek yolu güzergâhındaki konumunun sağladığı avantajla, cazibe merkezi olma özelliğini günümüze değin sürdürmüştür; kültürel anlamda sanata olan yatkınlığıyla, müzik kültürüyle ve folklorik zenginliği ile de ayrı bir önem arz etmiştir.

Trabzon'u ve Trabzon halkını en güzel şekilde tanımanın yolu, yöre türkülerine ve oyunlarına candan kulak vermekten geçmektedir. Onlarda Trabzonlunun yiğitliği, cömertliği, çevikliği, çalışkanlığı, gurbetçiliği, yaylacılığı, denizciliği, sevdaları ve sıla hasreti dile gelmektedir.¹

Trabzon'da müziğin tarihi ve kültürel sürecinin 'Cumhuriyetten önceki dönem', 'Cumhuriyetin ilanını takip eden dönem' ve '1950-60'lı yıllardan bugüne kadar olan dönem olmak üzere üç bölümde incelenmektedir.

Cumhuriyetten önceki dönemde, toplumun düğün, sünnet gibi özel günleri, bayramları, iki ayrı mekânda, kadın ve erkek iki gruba ayrılmış olarak (haremlik/selamlık olarak nitelendirilebilir) topluca kutladıkları bilinmektedir. Her iki grubun da ortak özelliği, toplantıların mutlaka müzikli eğlence

türünde yapılmış olmasıdır. Trabzon'da müziğin son derece önemli olduğunun kanıtı, şehir halkının piyano gibi batı kökenli bir enstrümana bile yabancı olmaması ve Geleneksel Türk Sanat Müziğine düşkünlüğü ve ilgisinin neredeyse her aile ferдинin bir müzik aleti çalabilmesi düzeyinde olmasıdır.²

Cumhuriyetin ilanından sonra ülke genelinde gerçekleştirilmeye başlanan saha araştırmaları, müzik kültürümüz ve müzik yaşantımız hakkında bizleri çok değerli bilgilere, kaynaklara ve sonuçlara ulaştırmaktadır. Geçmiş ile günümüzü, bugün ile geleceği karşılaştırmamız açısından bu bilgilerin ve kaynakların son derece önemli olduğunu göz ardı etmememiz gerekir. 1930'lu yıllardan sonra başlayan, Trabzon'da faaliyet gösteren sinemalar ve gösteri alanları Trabzon'un özellikle müzik ve tiyatro tarihine önemli katkılar sağlamıştır. Trabzon'un meydan parkının büyük bir bölümünü kapsayan ve o civarda faaliyet gösteren Turan Sineması, Yazlık Yıldız Sineması, bugünkü adıyla meydan parkı olan o zaman ki adıyla Millet bahçesi, Şark sineması, Lale sineması, Halkevi sineması, İpek sineması ve daha birçok gösteri alanları sadece bunlardan birkaçıdır.

* Yrd. Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, Erzurum, e-posta: mimcanpelik@gmail.com.

1- Veysel USTA, Yaşar SOYTÜRK Tarihi Coğrafyası Folkloru ile İlimiz Trabzon, Trabzon, 1996, s.100

2- Müfit Semih BAYLAN Trabzonlu Müzisyenler ve Musikimizde İz Burakanlar, Trabzon, 1991, s.24-25

1950'li yıllardan sonrada uzun bir süre devam eden sinemalardaki müzik etkinlikleri, konserler ve çeşitli sanatsal faaliyetler, zaman içerisinde yerini amatör derneklere, özel kurum ve kuruluşlara bırakmaya başlamıştır.

Trabzon Yöresi Halk Müziğine Tarihi Bakış

Trabzon bölgesi halk musikisi hakkında ilk bilgilere, Trabzonlu olduklarını tahmin ettiğimiz iki yazarın 1920'li yılların başında kaleme aldıkları iki yazıdan ulaşabiliyoruz. Bu yazılardan ilki "Trabzon Rakısları" adını taşımaktadır ve yazarı belli değildir. Yazılardan biri üzerinde Mayıs 1921 tarihi vardır ve bu tarihe göre, konusundaki en eski kaynaklardan biri olarak kabul edilebilir. Diğeri ise, eski Trabzon Sultanisi İptidai kısım başmuallimi Murat Tekin tarafından Temmuz-1338/1922'de kaleme alınmış olan "Trabzon'da Oyunlar ve A'dat" adlı yazıdır.³ Gerek bu iki yazının ve gerekse daha sonraki yıllarda gerçekleşen resmi ve özel saha araştırmalarının ortaya koyduğu en önemli sonuç, Trabzon merkez müzik hayatının, köy müziği hayatı ile pek çok yönden farklılık gösterdiğidir. Başka bir deyişle, Trabzon'da, Şehir Halk Müziği ve Köy Halk Müziği olmak üzere en az iki çeşit halk müziği karakteri bulunmaktadır.⁴

Trabzon Yöresi Şehir Halk Müziği

Tarih boyunca coğrafi konumu ve geçirdiği medeniyetler, Trabzon'un kültür hayatını da doğrudan etkilemiştir. Öncelikle Trabzon, deniz yolu ticareti ve taşımacılığı açısından önemli bir limandır. Bu yönü ile doğuyu, batıyı ve kuzeyi birbirine bağlayan bir köprü görevi görmektedir. Öte yandan, Trabzon'un tarih boyunca bir kültür-sanat şehri kimliği taşıdığı tartışmasızdır. Bilhassa şehir halkının yüksek sanat zevkinden doğan zengin bir müzik hayatı olduğu, elde edilen bilgi ve belgelerle açıktır. Elimizde müzik örnekleri bulunmamasına karşın, yaklaşık bir asır önceki Trabzon şehir halk müziğinin birkaç farklı karakterinden haberdar olabiliyoruz. Bunlar;

1.Ev, konak, mesire yerleri vs. gibi ortamlarda, kadın ve erkeklerin ayrı ayrı veya karışık olarak yaptıkları müzikli toplantılarda icra edilen tipik şehir halk müziği.

2.Köy muhitinden şehir muhitine taşınmış tipik bölgesel halk müziği. (Horon Müziği vs..)

3.Âşık Müziği

4.Civar yörelerden (Erzurum, Kars,

Erzincan, Gümüşhane, Rize, Giresun) taşınmış komşu halk müziği.

Trabzon şehir halk müziğinde saz (bağlama) kültürünün de önemli bir yeri vardır. Eski Trabzon'da bağlama, cura ve sazın varlığı yapılan saha araştırmalarında kesin belgelerle ortaya çıkmıştır. İstanbul konservatuvarının 1929 derlemelerinde 'Kol Havası' dışında bağlama ile 'Oyun Havaları' ve 'Ankara Koşması' gibi havaların derlenmiş olduğunu görmekteyiz. Ankara Devlet Konservatuvarının 1937 derlemelerinde ise, 'Gide Gele Ben Bu Yola Osandım', 'Saz Havası', 'Metelik Oyun Havası (laz oyun havası)', 'Sazla Laz Oyun Havası', 'Oyun havası' vb. görülmektedir.

Trabzon'da bağlama, saz ve curaya şehir merkezinde rastlanması ve bu çalgıların kendine has repertuarının olması, Trabzon'da şehir halk müziğinin zenginliğini gösterir bir başka yöndür. Ancak bu çalgı ile örneklerin derlenebilmesi, sadece 1929-1937 yılları arasındaki saha araştırmalarında mümkün olabilmıştır. Daha sonra yapılan resmi derlemelerde bu sazlarla ilgili türkü derleme imkânı bulunamamıştır. Bunun nedenlerinden biri, bu çalgıları çalan kişilerin gündün güne azaldığını ve nihayet yok olduğunu ortaya koymaktadır. Bir başka neden olarak da Trabzon'da eski müzikli meclislerin de zaman içinde yok olarak, yerini daha çok kemençe ve davul zurna eşliğinde horon ağırlıklı bugünkü müzikli meclislere bırakmış olmasıdır. Bunun yanında saz ve bağlamanın varlığı, aşık tarzı havaların varlığını ortaya koymaktadır.

Trabzon şehir halk müziği içerisinde önemli yeri olan enstrümanlardan biri olan elektro bağlama'dan ayrıca söz etmek gerekir; Bu enstrüman özellikle geleneksel eğlencelerin ve gazino kültürünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır. 70'li ve 80'li yılların başlarında oldukça yaygın olan elektro bağlama geleneği, Trabzon'da mahalle arasındaki düğün, nişan, kına, sünnet gibi eğlencelerde oldukça sık görülen ve Trabzon şehir halk müziğinde kendine yer bulan bir çalgıdır. O yıllarda eğlence sektörünün önemli parçası olan pavyon ve gazino ortamlarında da kullanılan bu enstrümanın, daha güçlü ses elde etmek ve bir takım basit teknikleri kolayca çalabilmek için kullanıldığı söylenebilir. Bugün bile Trabzon'daki düğünlerin ayrılmaz bir parçası olan kolbastı, faroz kesmesi ya da bugünkü adıyla hoptek, elektro bağlama kullanılmak suretiyle çalınmakta ve oynanmaktadır. Trabzon şehir müziğinin en karakteristik yönlerinden biri de, Klasik Türk Müziğine yakınlık

3- Bu yazılar, Darül-Elhan adına halk müziği numuneleri toplamak amacıyla yapılan bir ankete Trabzon'dan gönderilmiştir ve yazıların asılları kayıptır. Bu güne değin hiçbir yerde yayınlanmamış olan bu yazıların merhum Mahmut Ragıp Gazimihal tarafından kopyası çıkarılmış ve "Yurt Oyunları Kataloğu"na alınmıştır. Bu eser, Halk Türküleri Araştırma Merkezi (HAGEM) arşivinde muhafaza edilmektedir.

4- Süleyman ŞENEL Trabzon Bölgesi Halk Musikisine Giriş, İstanbul-1994, s.133

göstermesidir. Adeta türkülerde, şehir kültürünün dikkat çekici tavır ve üslubu hâkimdir. Bunun en güzel örnekleri; Şevki Bilgin'den alınan 'Eğil Dağlar Eğil Üstünden Aşam' isimli eser, Anadolu'nun özellikle Orta Anadolu şehirlerinde de yaygın 'Karanfil Ekermisin' ve Saba eksik dörtlüsü taşıyan Kürtoğlu Mustafa'dan alınan 'Kaleden İndim Ancak' gibi türkülerle, özellikle Emine ve Lütfiye Aydıntan'dan alınan ve kadın meclislerinde okunan bazı parçalardır.⁵

Trabzon Yöresi Köy Halk Müziği

Trabzon yöresi Köy muhiti halk müziği dar manada, küçük bir coğrafi alan ve bu alan içinde yaşatılan müziktir. Trabzon'un coğrafi yapısı gereği, köy halk müziğinin dış etkilere ve etkileşimlere kapalı olduğu söylenebilir. Geniş manada ise, şehir muhitine nazaran daha saf ve aslımı muhafaza etmiş, asırlar boyunca bir geleneğin parçası olarak yaşatılmış ve yaşatıldığı alanın melodik, ritmik ve diyalektik özelliklerini nispeten korumuş bir müziktir.

Trabzon köy halk müziği esasen horon müziğine dayanır. Hareket ve müzik beraberliğini tüm canlılığı ile sürdüren, kemençe, davul-zurna, kaval ve biraz da tulumun kıvrak nağmeleri ile çalınıp söylenen oldukça hızlı bir müziktir. Bölgenin müzik hayatında kemençenin önemli bir yeri vardır. Bağlama kültürünün yayın organları aracılığıyla, ya da başka yörelerde yaşayanlar tarafından köylere taşınması sağlanmışsa bile, yaygın değildir. Köylü müziğindeki sözlü ifadeler çoğu zaman şehir müziğinden farklıdır. Köy müziğinde yörenin karakteristik özelliği olan atma türkü geleneği kullanılır. Türküler dörtlükler halinde söylenir. Mısraların başlarına ve sonlarına ah.!, of.!, aman.! gibi yürek burkulmalarını anlatan ilave sözler eklenir. Kısa ve kesin konuşulur. Bazı ağıtlar ve yol havaları dışında hemen hemen bütün güftelerinde 7'li hece hâkimdir. Mani tarzında söyledikleri şiirlere "Türkü" adı verilir. Köy halk müziğinde 11-14-15 ya da 16 'lı heceli şiirlere pek rastlanmaz. Halk geleneklerinin en önemli elemanlarından biri Trabzon Köy Halk Musikisinde görülebilir.⁶

Trabzon'da Türk Halk Müziği Çalışmalarına Genel Bakış

Trabzon'da Türk halk müziği çalışmaları, 1953-1954 yıllarında Nafia müdürü olarak Trabzon'a atanmış olan mühendis Hulusi Karadayı'nın, o zamanki adıyla "Türk Musikisi Derneği" çatısı altında yaptığı çalışmalardır. Bu

dönemde, saz sanatçısı Yaşar Tayyar Oğuz (şef), Hüseyin Birinci, Efe lakabı ile tanınmış Halil Eraslan, Orhan Gazi, Selam Karayavuz, Yılmaz ve Yalçın Bilen, Sait Kitaplı görev yapırlarken, Hasan Odabaşı, Mehmet Çalık, Selahattin Ahıskalı gibi isimler de ses sanatçısı olarak hizmet vermiş, ayrıca, Coşkun ve Engin Güner kardeşler de dernek çalışmalarına katılmışlardır. Hulusi Karadayı'nın ilmi çalışmaları, uzun zaman bir isim olarak bahsedilmesine olanak sağlamıştır.

Daha sonraki yıllarda, İstanbul'da iken Kadıköy'de bir dernekte Erhan Kutsal'dan bağlama çalmasını öğrenden ve daha sonraları diğer bazı bağlama sanatçıları gibi, Ahmet Selim Teymur'dan nota dersleri alan Necdet Murathan'ın çalışmaları dikkat çekmektedir. Trabzon'da bir çok saz ve ses sanatçısına katkıda bulunan Necdet Murathan ve arkadaşlarının kurdukları 'Ozanlar Grubu'nun çok önemli hizmetleri olmuştur. Halk müziği dalında solist olarak ün yapmış bir başka sanatçı Hüseyin Doğu Trabzon'da Halk müziği açısından önemli bir kişidir.

Trabzon'da müzik faaliyetlerini yürüten amatör ve mesleki olmak üzere bir takım dernek, kurum ve kuruluşlar da bulunmaktadır. Bu derneklerden ilki, 1936 yılında İstanbul'da kurulmuş olan Trabzon Liselerinden Yetişenler Derneği (TLYD)dir. 1948 yılından itibaren 'Hamsi' isimli bir müzik dergisinde adını duyuran bu dernek, daha sonra Trabzon'da faaliyetlerini sürdürmeye başlayarak, seçkin toplulukları ve üyeleri sayesinde müzik alanında hizmetine devam etmiştir. Başlangıçta edebiyat, folklor geceleri ve Trabzon'un kurtuluşu kutlamaları şeklindeki müzik yaklaşımları, giderek tek bir noktaya odaklanmalarına neden olmuştur. Bugün bünyesinde sadece TSM topluluğu bulunmaktadır.⁷ Daha sonraki dönemde, ozanlar gurubundan ayrılan bazı mahalli sanatçılar, 1987 yılında Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği (TMHOD)'ni kurarak Trabzon'un müzik hayatında bir döneme imzasını atmıştır. Ağırlıklı olarak, Halk Oyunları ve THM çalışmalarının yürütüldüğü bu dernek, pek çok etkinlik, konser ve yarışmalarda önemli başarılarla imza atmıştır. Aynı isimle çalışmalarına Trabzon'da devam eden bu dernek, TSM koro çalışmaları ve etkinlikleri de yürütmektedir.⁸

Trabzon'da faaliyet göstermiş olan, bir diğer amatör THM topluluğu ise, Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü bünyesinde kurulmuştur. Bu topluluk zaman içinde Gençlik Merkezi ve Trabzon İl Kültür Müdürlüğü bünyelerinde kurulan THM topluluklarına da öncülük etmiş, Türkiye çapında

5- ŞENEL, a.g.k.,s.133-134

6- ŞENEL, a.g.k.,s.154

7- ANONİM, Trabzon İl Yıllığı, 1988-89

8- ANONİM, Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği Arşivi-Trabzon -1996

yapılan dernekler arası yarışmalarda Trabzon iline çeşitli dereceler ve başarılar kazandırmıştır. Trabzon'un sanatına ve kültürel mirasına katkı sağlayan önemli kurumlardan birisi de Trabzon Belediyesi'dir. Amatör olarak halka ve şehre hizmetler vermeye çalışan Trabzon Belediyesi, bünyesinde THM topluluğu ve Halk oyunları toplulukları kurmuş ve şehrin müzik yaşantısına önemli katkılar sağlamış ve toplumsal görevini yerine getirme noktasında halkla bütünleşme çabalarını başarıyla tamamlamıştır.

Yeni döneme imzasını atan ve kısa sürede isminden söz ettiren, Trabzon'da yaptığı ciddi ve bilimsel etkinliklerle takdir toplayan bir başka amatör kuruluş ise, Karadeniz Folklor ve Eğitim Merkezi (KAFEM) adlı topluluktur. 1988 yılında kurulan bu dernek, çalışmalarına ilk yıllar halkoyunları dalında başlamıştır. 1990 yılında halkoyunları ile THM'nin ayrılmaz bir bütün olduğunu düşünen dernek üyeleri, THM ve TSM korolarını oluşturmuşlardır. Şehirdeki resmi kurum ve kuruluşların da desteğiyle, Trabzon'daki dernekler bazında ilk çoksesli uygulamaları da başarıyla gerçekleştirmiştir. Dernek, bünyesinde bir ilke daha imza atarak, hem Trabzon'da hem de Karadeniz bölgesinde ilk kez THM çocuk korosu kurulmasını ve faaliyetlerde bulunulmasını sağlamıştır. Önemli oranda pek çok ciddi etkinliğe imza atmış olan KAFEM Derneği, TRT Radyolarında görevli ses ve saz sanatçılarıyla ortak konserler vererek şehrin sanat yaşamına önemli katkılar sağlamış ve bir kültür hizmeti görevini üstlenmiştir. Bu dernek, Trabzon'da faaliyetlerine devam etmektedir.⁹

Amatör olarak gerçekleştirilen etkinlikler ve çalışmalar, şehirdeki müzik potansiyelinin ne derece üst seviyede olduğunu göstermektedir. Trabzon'da hizmet veren birçok özel dernek ve toplulukların sayısı da buna işaret etmektedir. Bu tür çalışmalar, daha sonraki zamanlarda şehrin önemli bir ihtiyacı ve eksikliği olan mesleki anlamda müzik eğitiminin ve müzik çalışmalarının yapılacağı bir kurumun kurulmasının da önünü açmıştır. Trabzon'da ilk ciddi mesleki müzik eğitimi, 1988 yılında, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) bünyesinde Fatih Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği bölümünün kurulmasıyla başlamıştır. 1989 yılında eğitim ve öğretime başlayan bu kurum, çok yönlü müzik eğitimi çalışmaları yaparak, şehrin ihtiyacı olan müzik eğitimcisi, müzik öğretmeni, sanatçı vs. yetiştirilmesine önemli katkıları olmuştur. Bunların yanın sıra müzik eğitimi bölümü, çeşitli etkinlikler, konserler, televizyon programları,

sempozyumlar, paneller vs.. gibi faaliyetlerde bulunarak, Trabzon şehrinin sanatla ve müzikle buluşmasını daha üst seviyelere yükseltmiştir.

2000'li yıllara gelindiğinde, KTÜ bünyesinde Devlet Konservatuvarı ve Güzel Sanatlar Fakültesi kurulmuştur. Mesleki anlamda Trabzon şehrine, kültürüne ve sanatının gelişmesine katkıları olacak olan bu iki yeni kurum, eğitim ve öğretim faaliyetlerine zaman içerisinde başlayacaktır.

Trabzon ve Yöresinde Kolbastı

Popülerliği ülke sınırlarını aşan kolbastı* oyunu ve kolbastı müziği, son günlerde çeşitli tartışmalara, sohbetlere ve bilimsel toplantılara konu olmaya başlamıştır. Cumhuriyet öncesinde, Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi, Trabzon ve yöresinde kolbastıların ve kol havalarının görüldüğü bazı olaylar vardı. Bunlardan bir tanesi, şehir dışında kırsal kesimde mermi, silah, tütün, uyuşturucu, alkollü içkiler, kaçak ağaç kesimi v.b. davranışları gerçekleştiren kişileri durdurmakla görevli mert, korkusuz, silahlı ve aynı zamanda atlı kolluk güçleriydi, yani devletin güvenlik kuvvetleriydi. Bu kolcular, bu tür suçları işleyenlerin yakalanmasını sağlardı.

Bir diğer olay ise, Trabzon şehir halk müziğinde erkek meclislerinde görülen, sabahlara kadar gizlilikle sürdürülen, bazen kadınlı bazen de çengilli ve köçekli müzikli zevk (alem) geceleriydi. Bugün de Anadolu'nun bazı yörelerinde görülen köçek oynatma âdeti, eskiden kadınların katılmadığı ortamlarda sürdürülürdü. Çengi yerine kadın kılığına girmiş ve küçük yaşlardan itibaren köçek olarak yetiştirilmiş (daha çok bıyıkları henüz çıkmamış erkek çocuklar) bu tür çocuk ve gençler, bu ortamlarda kadınlar gibi raks ederek eğlenceye katılırlardı.

Müzik ve Raks bu meclislerdeki en önemli iki unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yörenin en usta çalgıcıları, okuyucuları, çengi ve köçekleri bu meclislere iştirak ettirilirdi. Bu tür meclisler hem yörenin müziğinin odak noktası, hem de usta-çırak ilişkisine dayalı eğitimin yapıldığı, adeta müzik okulları gibi idi.¹⁰

Bu tür âlemlerin gizli yapılmasının en önemli sebebi, içki içilmesinin, meclislerde kadın bulundurulmasının, çengi ve köçek getirilmesinin ve saz çalınıp raks edilmesinin yasak olması idi. Bu tür eğlenceler ve toplantılar genellikle hoş karşılanmaz ve çevreden çoğu zaman şikâyetler görürdü. Güvenlik güçleri bu tür toplantılara izin vermezler

9- ANONİM, Karadeniz Folklor Eğitimi ve Müzik Merkezi Arşivi, Trabzon- 1996

* Kolbastı kelime anlamı itibarıyla 'kol' kelimesinden gelmektedir. Kol deyimi de 'kolcuyu' ya da 'kolluk gücünü' ifade etmektedir. Türk dil kurumu sözlüğünde kolcu; iz süren kişi, korucu, kollayıcı kişi, eski tabiriyle kolluk gücü, bugünkü anlamıyla güvenlik kuvveti olarak ifade edilmektedir.

10- Süleyman ŞENEL, Trabzon Bölgesi Halk Musikisine Giriş, İstanbul- 1994, s.134

Avrupa'daki Türk gençleri ve gerekse ülkemizdeki gençlerimiz, oyundaki figürleri zenginleştirerek, günümüz break dans, rap..v.s den izler taşıyan çeşitli hareketlerle kolbastı oyununa yeni bir soluk getirmişlerdir.

Kolbastı oyununu isimlendirmede kullanılan diğer bir kavram olan 'Hoptek' ise, Trabzon'un faroz isimli mahallesindeki gençlerin, genellikle bu oyunu kalabalık bir grupla ve halka halinde topluca oynarken, o halkanın içerisine karşılıklı olarak değil, "hoopp..! teker teker" gelin oynayın manasında kullandıkları yöredeki insanlar tarafından belirtilmektedir. Bu kullanımın dışında 'Hoptek' ifadesini, tıpkı diğer halkoyunlarında olduğunu gibi hareketi veya figürü değiştirmek için, bir nevi komut özelliği taşıyan bir ifade olarak kullanıldığı da görülmektedir.

Sonuç olarak; Kolbastı adıyla ünlenen bu oyun, temelde üç ana unsur üzerinde çeşitli tartışmalara konu olmaktadır. Bunlardan ilki; bu oyunun aslında hangi ile ya da hangi yöreye ait olduğu konusudur. İkincisi; Bu oyunun asıl adının ne olması gerektiğidir. Üçüncüsü ise; bu oyunda kullanılan müziklerin neler olduğudur.

Halkoyunlarının belli bir kültür yapısı vardır. İnsanlar oyun oynarken, bir müzik eşliğinde ve o müziğin ritmine ayak uydurarak bazen belli figürlerle bazen de içinden geldiği (doğaçlama) şekilde dans (oyun) ederler. Kolbastı ismiyle yaygınlaşan oyununun, Trabzon'a komşu olan çeşitli iller tarafından sahiplenilmesi çabaları ise kanaatimizce çok doğru değildir. Özellikle Karadeniz bölgemizde daha sık görülen bu oyun ve müzik, popülaritesini her geçen gün arttırarak geniş kitlelere ulaşmıştır. Sonuçta 'Horon' bölgesi dediğimiz Doğu Karadeniz bölgesine ait olan bu oyun ve müziğin Trabzon'a mı, Giresun'a mı, yoksa Ordu'ya mı ait olduğu tartışmalarının yaşanması, müziğimizin, halkoyunlarımızın, geleneksel kültürümüzün gelişmesi açısından çok da yararlı olmayacağı açıktır. Nasıl ki, 'Horon' tüm Karadeniz bölgesinde varlığını sürdürerek sözünü ettiğimiz illerde kabul görmüşse, kolbastı ismiyle ünlenen bu oyunu da aynı şekilde görmek ve kabul etmek mümkündür. Özellikle birbirlerine yakın iller arasında kültür etkileşiminin olması ve yaygınlaşması son derece doğaldır. Sözü edilen oyunu, aynı müzikle Trabzonlu da, Giresunlu da Ordulu da oynayabilir. Önemli olan bu oyunu oynayan grupların ya da oynanan yörelerin özel isimleridir; Yeniköy Kolbastısı, Trabzon Kolbastısı, Giresun Kolbastısı, Ordu Perşembe Kolbastısı ya da

Metelik gibi. Tıpkı Akçaabat Horonu, Sürmene Sallaması, Görele Tuzcuoğlu Horonu, Perşembe Horonu denilmesi gibi... Hatta biraz daha ileri gidilerek, Yeniköy Kolbastı Ekibi, Faroz Kolbastı Ekibi gibi özel isimlerle bu oyun istenildiği şekilde icra edilebilir. Kolbastı adıyla yaygınlaşan oyunun adı ve müziği hakkındaki değerlendirmeler de bizce çok doğru değildir. Doğu Karadeniz de ve Türkiye'nin iç kesimlerinde de zaman zaman görülmüş olan bu oyun, kolbastı olarak yaygınlaşmış ve günümüze kadar gelmiştir. Ancak en önemli çıkış noktalarından biri olan Trabzon ilinde bu oyun daha yerel bir isimle bilinmekte ve söylenmektedir. Faroz denilen mahallede ortaya çıktığı tartışma götürmeyen bu oyuna, yörede ki insanların kullandığı gibi 'Hoptek' veya 'Faroz Kesmesi' olarak isimlendirilmesi daha doğru olacaktır ki, tarihi süreç içerisinde 'Kolbastı' ifadesinin gerçek manasının bu oyunlu müzikle çok da ilgisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ANONİM, Trabzon İl Yıllıkları (1989-1990-1991-1992-1993-)
- ANONİM, T.C. Trabzon Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Seçil Ofset, İstanbul, 2006
- ANONİM, Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği Arşivi-Trabzon -1996
- ANONİM, Trabzon Liselerinden Yetişenler Derneği Arşivi, Trabzon, 1996
- ANONİM, Karadeniz Folklor Eğitimi ve Müzik Merkezi Arşivi, Trabzon, 1996
- ANONİM, Trabzon Belediyesi Türk Halk Müziği Korosu Arşivi, Trabzon, 1996
- ANONİM, Halk Eğitim Merkezi ve Gençlik Korosu Arşivi, Trabzon, 1996
- ANONİM, Hamsi Medya, Kültür Sanat Dergisi, sayı I, Trabzon , 2009
- BAYLAN, Müfit Semih; Trabzonlu Müzisyenler ve Musikimizde İz Bırakanlar, Erol Ofset Matbaacılık, Trabzon,1991
- CAN, Taner – TURHAN Salih; Ordu Türküleri, Ordu Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara, 2007
- CANALIOĞLU, Mehmet Volkan; Trabzon Gelenek ve Göreneklere, Trabzon İl Turizm Müdürlüğü, Erol Ofset Matbaacılık, Trabzon
- DOĞRU, Temel Şükrü; " İki Konu", Trabzon İl Yıllığı, İl Halk Kütüphanesi, Trabzon,1987

EYÜBOĞLU, İsmet Zeki; Kemeçemin
Telleri, Trabzon İl Yıllığı, İl Halk Kütüphanesi,
Trabzon, 1990

KURTULDU, Suat; “ Trabzon’da Türk
Musikisinin Dünü Bugünü”, Trabzon İl Yıllığı, İl
Halk Kütüphanesi, Trabzon, 1988

KURTULDU, Suat; “Trabzon’da Türk
Musikisinin Tarihi Akışına Bir Bakış”, Trabzon İl
Yıllığı, İl Halk Kütüphanesi, Trabzon, 1996

ŞENEL, Süleyman; Trabzon Bölgesi Halk
Musikisine Giriş, Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul,
1994

USTA, Veysel- SOYTÜRK, Yaşar; Tarihi
Coğrafyası Folkloru ile İlimiz Trabzon, Basın
Kitabevi, Trabzon, 1996